

Najpomembnejši vplivi športnih dogodkov na okolje in družbo

Športni dogodki imajo lahko mnogo različnih negativnih vplivov na družbo in okolje, odvisno od tipa športa in dogodka. Najpomembnejši vplivi so:

- mobilnost,
- energija,
- poraba in onesnaženje vode,
- odpadki,
- gradnja,
- hrana in pijača,
- naročanje in nabava.

Mobilnost

Največ izpustov toplogrednih plinov nastane zaradi mobilnosti športnikov oziroma udeležencev in obiskovalcev. Prevozi so tudi krivec za zdravju škodljiv hrup in onesnaženje zraka, lokalnim skupnostim pa povzročajo nevšečnosti parkirani avtomobili. Vedno večji vpliv imajo tudi spremljajoči dogodki, kot so npr. koncerti. Organizatorji športnih dogodkov imajo pomembno nalogo, da spodbujajo uporabo javnih prevoznih sredstev (avtobusa, vlaka), kolesarjenje in pešačenje ter skupni prevoz več potnikov – t.i. *carpooling*, ki poleg zmanjšanja emisij učinkovito zmanjšuje tudi stroške in prispeva k družabnosti.

Primer: Na svetovnem prvenstvu v nogometu v Nemčiji leta 2006 so uvedli t.i. kombinirano vozovnico, ki je gledalcem omogočala brezplačen prevoz z avtobusi in vlaki. Akcija je bila precej uspešna - med prvenstvom se je 57 odstotkov gledalcev na stadione pripeljalo z javnim prevozom, medtem ko je bil ta odstotek pred pripravami na prvenstvo okrog 40.

Energija

Športna prizorišča so lahko velik porabnik električne in toplotne energije, pri čemer je poraba odvisna od tipa športnega prizorišča, discipline in trajanja dogodka. Količina porabljene energije in njeno poreklo oziroma razmerje med obnovljivimi in neobnovljivimi viri opredeljuje vpliv na podnebne spremembe. Na stadionih, v arenah in notranjih prizoriščih je energija potrebna za razsvetlavo, veliki porabniki so sistemi za prezračevanje, ogrevanje in hlajenje, manjši pa osvetlitev, ozvočenje in procesiranje podatkov. Določene vrste športov so še posebej energetske: dirkalni avtomobili porabijo ogromno goriva, veliko električne energije porabijo tudi snežni topovi in sistemi za hlajenje drsalnih površin.

Primer: 2300 kanadskih drsališč in 1300 površin za curling porabi več kot 1000 gigavatnih ur (GWh) elektrike letno¹ in v atmosfero spusti amonijak ter hladilne pline CFC (klorofluorogljikovodiki), ki povzročajo razgradnjo ozona.

Organizatorji športnih dogodkov lahko zmanjšajo vpliv na podnebne spremembe z ukrepi za varčevanje z energijo in povečanje energetske učinkovitosti ter z uporabo energije iz obnovljivih virov (hidro, sončne, geotermalne energije ter energije iz lesne biomase).

¹ Za primerjavo: slovenska gospodinjstva letno porabijo 3219 GWh električne energije (SURS, 2010).

Izpuste toplogrednih plinov zaradi mobilnosti, porabe energije in drugih virov je mogoče na različne načine zmanjšati, nikoli pa se jim ni možno popolnoma izogniti. Zasilno rešitev problema predstavlja ogljična izravnava², pogosto imenovana tudi ogljični odpustek (angl. Carbon Offset), s katero lahko dosežemo t.i. ogljično nevtralnost organizacije, dejavnosti, izdelka ali dogodka.

Poraba in onesnaženje vode

Voda je dragocen naravni vir, ki ga nekateri športni objekti in discipline porabljajo v velikih količinah (npr. za zalivanje nogometnega ali golf igrišča ter pripravo ledenih površin in umetnega snega). Na kakovost podtalnice škodljivo vpliva uporaba kemikalij, ki zaradi strupenosti in obstojnosti ogrožajo zdravje ljudi, živali in rastlinstva.

Primer: Na travnata igrišča (golf, nogomet...) upravljavci zlijejo ogromno pesticidov in herbicidov, za njihovo zalivanje se vsako leto porabi milijone litrov vode. Večina bazenov uporablja nevaren klorov plin za uničevanje bakterij in alg.

Odgovorna poraba vode je zelo pomembna pri trajnostnem športnem dogodku. Pri tem je varčevanje z vodo in zmanjšana poraba pitne vode pomemben, a ne edini vidik. Upravljanje z vodo vključuje tudi uporabo deževnice in odpadnih voda ter vse ukrepe, ki zavarujejo vodna telesa in podtalnico pred onesnaženjem.

Odpadki

Pogosto so po zaključku športnih dogodkov poti in javne površine preplavljene z odpadki in zato so odpadki mnogokrat v središču javnih razprav. Največji delež odpadkov prispevajo prigrizki za obiskovalce, nezanemarljiv delež pa tudi letaki in drugi promocijski materiali. Za večino odvrženih odpadkov so sicer odgovorni gledalci, organizatorji pa lahko učinkovito vplivajo na zmanjšanje količine odpadkov, njihovo prestrezanje in ločevanje ter uničevanje oziroma odlaganje na predpisan način.

Primer: Tipični ameriški baseballski ali nogometni dogodek prispeva na lokalno deponijo 50.000 kozarcev za enkratno uporabo.

Pri upravljanju z odpadki se je potrebno držati 5-stopenjske hierarhije ravnanja z odpadki. Poglavitno vodilo je, da je najboljši tisti odpadek, ki ne nastane. Preprečevanju nastajanja odpadkov nato hierarhično sledijo priprava odpadkov za ponovno uporabo, recikliranje, druga predelava in odstranjevanje.

Organizatorji naj se pri načrtovanju različnih komponent športnega dogodka izogibajo nepotrebni embalaži, izdelkom za enkratno uporabo in izdelkom iz snovi, ki se jih ne da reciklirati. Čim več izdelkov in materialov naj ponovno uporabijo in najamejo, pri svojem delovanju pa naj zmanjšujejo porabo potrošnega materiala in papirja. Na samem dogodku je potrebno zagotoviti zadostno število košev in poskrbeti za jasna sporočila glede ločevanja odpadkov, po dogodku pa za njihovo odstranitev.

Gradnja

Gradnja športnih objektov je najbolj viden del športnega dogodka in predstavlja poseg v prostor ter ima lahko zelo velik negativen vpliv. Okoljski in družbeni vidiki morajo biti upoštevani v vseh fazah načrtovanja, gradnje in uporabe zgradb. Ključni vplivi na okolje so poraba energije za ogrevanje, hlajenje, prezračevanje, toplo vodo in električno energijo ter emisije toplogrednih plinov, ki pri tem nastajajo, poraba naravnih virov, poraba virov sladke vode med gradnjo in v fazi uporabe, emisije snovi, škodljivih za zdravje ljudi in okolje (med proizvodnjo ali odlaganjem gradbenih materialov, ki

---

² Ogljična izravnava je finančni instrument, ki pomeni denarno ovrednotenje in zmanjševanje toplogrednega vpliva z odkupom emisij toplogrednih plinov. Meri se v tonah ekvivalenta CO₂, četudi velja za vse kategorije toplogrednih plinov. Zmanjševanje emisij (običajno rezultat projektov v državah razvoju), ki se nato prodajajo kot nadomestilo za emisije na nekem drugem kraju.

povzročajo onesnaževanje zraka in vode), negativen vpliv na zdravje uporabnikov zgradbe zaradi gradbenih materialov, ki vsebujejo nevarne snovi, emisije toplogrednih plinov, ki so posledica prevoza gradbenih materialov in proizvodov, nastajanje odpadkov ter vpliv na biotsko raznovrstnost in degradacijo tal.

Organizatorji naj se pri gradnji športnih objektov najprej vprašajo, če je objekt sploh potreben, kako bo najbolje služil potrebam lokalne skupnosti, kakšni bodo dolgoročni stroški (finančni, okoljski, družbeni) in kdo jih bo pokrnil. Upoštevati je potrebno energetske učinkovitost in zagotovitev standardov visoke energetske učinkovitosti, spodbujati uporabo trajnostno pridelanih in proizvedenih virov ter gradbenih/izolirnih materialov, uporabo visokokakovostnih tehnologij za varčevanje z vodo in zmanjšati porabo sladke vode med gradbenim procesom. Pri gradnji naj se uporabljajo nestrupeni gradbeni materiali in tisti, ki temeljijo na obnovljivih surovinah. Za prevoz in na gradbišču naj se uporabljajo energetske učinkovita prevozna sredstva. Čim bolj naj se zmanjša nastajanje odpadkov in zagotovi ustrezno ravnanje z odpadki pri rušenju in gradnji. Vzpostavi naj se tudi nadzor hrupa. Gradnja infrastrukture naj v čim večji meri spoštuje obstoječe ekosisteme in biotsko raznovrstnost ter lokalno kulturo in dediščino.

Primer: Organizatorji Londonskih Olimpijskih iger 2012 so kar 90 odstotkov gradbenih odpadkov, ki so nastali pri rušenju objektov in visokonapetostnih daljnovodov, ponovno uporabili pri gradnji olimpijskih objektov.

Hrana in pijača

Da bi lahko športniki in gledalci dobro jedli, je potrebno zagotoviti kvalitetno in zdravo hrano. Splošna načela za pogostitev, ki je zdravju ljudi, okolju in družbi bolj prijazna, so: lokalno – sezonsko – ekološko – pravično. Upoštevanje teh vodil zagotavlja kakovostno hrano in pijačo, hkrati pa zmanjšuje okolju škodljive učinke transporta ter spodbuja zeleno lokalno gospodarstvo. Izdelki pravične trgovine zagotavljajo proizvajalcem pravično plačilo za njihovo delo.

Primer: Pred Berlinskim maratonom športniki pojejo kar 7.500 kilogramov testenin, med tekmo pa 36.000 jabolok in 132.000 banan. (25)

Precejšen problem na velikih dogodkih je lahko tudi neporabljena hrana, ki se v velikih količinah zavrže. Organizatorji lahko že vnaprej pripravijo načrt ravnanja z neporabljeno hrano in jo npr. podarijo lokalnim zavetiščem.

Naročanje in nabava

Spominki in potrošniški izdelki so del atmosfere vsakega velikega športnega dogodka (majice, kape, zastave, obeski za ključke, avtomobilske nalepke, igračke, piščalke itd). Obiskovalci običajno nimajo dostopa do podatka, kako so bili ti izdelki proizvedeni in če so bili upoštevani okoljski in družbeni kriteriji (brez otroškega dela, za pravično plačilo, itd.).

Primer: Tudi majice imajo svojo zgodbo in pot, ki se začne na grmu bombaževca. Prideva bombaža na velikih površinah zahteva intenzivno namakanje, uporabo mineralnih gnojil in pesticidov. Zaradi bombaža so opustošene cele pokrajine; Aralsko morje, nekoč 4. največji rezervoar pitne vode na planetu, je zaradi intenzivnega namakanja bombaža skoraj izginilo. Po podatkih WTO se vsako leto zastrupi s pesticidi med 0,5 in 2 milijona ljudi, 40.000 jih umre; četrtnina vseh zastrupitev je povezanih z bombažem. Na poljih bombaža samo v Egiptu, Indiji in Uzbekistanu dela več kot 3 milijone otrok.

Zato je še toliko bolj pomembno, da organizatorji poskrbijo za okoljske in družbene standarde prodajanih izdelkov (npr. izdelki pravične trgovine, lokalni in ekološki izdelki) in te standarde upoštevajo tudi v lastnem delovnem procesu. Pri tem si lahko pomagajo z vrsto nacionalnih in mednarodnih oznak in certifikatov.